

PAPER DETAILS

TITLE: RISKİN İZLENMESİ VE RAPORLANMASI AÇISINDAN CİRO MUHASEBESİNE
ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI PENCERESİNDEN BAKIS

AUTHORS: Recep ÖKTEM

PAGES: 153-158

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/165766>

RİSKİN İZLENMESİ VE RAPORLANMASI AÇISINDAN CİRO MUHASEBESİNE ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI PENCERESİNDEN BAKIŞ

Recep ÖKTEM

Marmara Üniversitesi, S.B.M.Y.O., Yardımcı Doçent Dr.

THE VIEW POINT OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS REPORTING AND TRACKING OF RISK

Abstract: *In Turkey accounting applications, when the cheque endorsed, the accountants' records this transaction like the receivables is collected, the credit is paid. This method due to a problem about reporting misstatement of financial activities. As a result, information asymmetry was created, because the risks derived from the can not include financial reports. The economic reality in the endorsement transaction is the cheque endorsing means a warranty promise for the receivables and credits. In the context of IAS/IFRS/TMS/TFRS, to reporting the risks derived from the endorsement transaction, it is recommended that these accounts (Giving Guaranty, Providing Guaranty) are useful fort his reasons.*

Keywords: *UFRS, TFRS, Risk, Endorsement, Accounting, Financial Reporting.*

I. GİRİŞ

Ülkemizde çek ciro etme işleminin muhasebeleştirilmesinde ciranta olmaktan doğan yükümlükleri ve riskleri tam olarak yansıtabilecek muhasebe kayıtlarının yapılmadığı görülmektedir. Bu sonucun doğmasında ciro işleminin ekonomik ve hukuki gerçeklerini göz ardı eden kayıtlar yapılmasıdır.

Çek kural olarak emre yazılıdır ve normal koşullarda ciro ile devredilmelidir.

Çek niteliği gereği bir kredi aracı değil bir ödeme aracıdır. Bu nedenle esasen ödeme amacıyla kullanılması ve çok fazla ciro ile devredilip tedavül etmemesi esastır. Ancak bilindiği üzere çek ticari hayatta damga vergisine tabi olmaması ve ödenmemesi halindeki yaptırımları nedeniyle yaygın olarak kredi aracı olarak da kullanılmaktadır.

Bu amaçla bu çalışmada önce ciro işleminin hukuki boyutu ele alınacaktır. Daha sonra IAS/IFRS/TMS/TFRS'lerin riski raporlamaya dönük düzenlemelerine değinilecektir. Ülkemizdeki ciro işlemlerinin muhasebeleştirilmesi bir örnek yardımıyla

RİSKİN İZLENMESİ VE RAPORLANMASI AÇISINDAN CİRO MUHASEBESİNE ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI PENCERESİNDEN BAKIŞ

Özet: *Ticari hayatta çek ciro edildiğinde borcun ödenmiş olması ve çek alındığında alacağın tahsil edildiği kabulünden hareket eden muhasebe kayıtları yapılmaktadır. Bu kayıtlarda şirketlerin ciro işleminden doğan ciranta yükümlülükleri ihmal edilmektedir. Bu durum ise ciro işleminden doğan risklerin finansal tablolarda raporlanamaması sonucunu doğurmaktadır ve finansal tablo kullanıcılarına yanlış/eksik raporlama yapılarak bilgi asitmerisi yaratılmaktadır. IAS/IFRS/TMS/TFRS bağlamında raporlama yapabilmek için ciro işlemlerindeki esas ekonomik gerçeğin alacak veya borç için teminat alma veya verme olduğundan hareket edilerek "Verilen Teminatlar Hesabı" ve "Alınan Teminatlar Hesabı" kullanılması önerilmektedir.*

Anahtar Kelimeler: *UFRS, TFRS, Risk, Ciro, Muhasebe, Finansal Raporlama.*

açıklanarak riski izlemeye dönük hesap önerilerine yer verilecektir.

II. KONUSYLA İLGİLİ KAVRAMLARIN TANIMLANMASI

Çek Türk Hukukunda kıymetli evrak olarak kabul edilir. Bu nedenle bu çalışmada ciro konusu kıymetli evrak hükümleri çerçevesinde ele alınmıştır. Kıymetli evrak devir bakımından 3 gruba ayrılır[1]

1.Nama yazılı senetler

2.Hamiline yazılı senetler

3.Emre yazılı senetler

Hamiline yazılı çekin sağlıklı bir tanımını yapabilmek için nama yazılı, emre yazılı ve hamiline yazılı kıymetli evrakın tanımlarının yapılması uygun olacaktır.

Nama Yazılı Senet

Nama yazılı senedin tanımı T.T.K. m.566' da yapılmıştır. Bu maddede **“Belli bir şahıs namına yazılı olup da onun emrine kaydını ihtiva etmeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak nama yazılı senet sayılır”** hükmü vardır.

Hamiline Yazılı Senet

Hamiline yazılı senedin tanımı T.T.K. m.570'de verilmiştir. Bu maddeye göre **“senedin metni veya şekliinden hamili kim ise o kimsenin hak sahibi sayılacağı anlaşılan her kıymetli evrak hamiline yazılı senet sayılır”**.

Emre Yazılı Senet

Emre yazılı senedin tanımı ise T.T.K. m.736'da verilmiştir. Bu maddede ise **“Emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan kıymetli evrak emre yazılı senetlerdendir”** hükmü yer almaktadır. Kıymetli evrak üzerindeki “emre” ifadesi bu kıymetli evrakın ciro ile devredilebileceğini gösterir [1].

Bütün kambiyo senetleri (poliçe, bono, çek) kanunen emre yazılı senetlerdendir. Çek konusunda T.T.K. m.700'e göre “Devir Kabiliyeti” başlığı altında “Sarahatan (açıkça) emre yazılı” kaydıyla veya bu kayıt olmadan muayyen bir kimse lehine ödenmesi şart kılınan bir çek ciro ve teslim yoluyla devredilebilir. Ayrıca “Emre yazılı değildir” kaydıyla veya buna benzer bir kayıtlı muayyen bir kimse lehine ödenmesi şart kılınan bir çek ancak alacağın temlik yoluyla devredilebilir ve bu devir, alacağın temlikinin hukuki neticelerini doğurur” hükmünden çekin kanunen emre yazılı olduğu anlaşılmaktadır.

Hamile Yazılı Çek

T.T.K. madde 697'de çekin kimin lehine keşide edilebileceği düzenlenmiştir. Buna göre çek;

1. “Emre yazılı” kaydıyla veya bu kayıt olmadan muayyen bir kimseye,
2. “Emre yazılı değildir” kaydıyla veya buna benzer bir kayıtlı muayyen bir kimseye
3. Veya hamile ödenmek üzere keşide edilebilir.

Muayyen bir kimse lehine olarak veya “hamiline” kelimesinin yahut buna benzer diğer bir tabirin ilavesiyle keşide kılınan çek, hamile yazılı bir çek sayılır. Kimin lehine keşide edildiği gösterilmemiş olan bir çek, hamile yazılı çek hükmündedir [2]

Konunun daha iyi anlaşılması için burada çekin devrinin ele alınması gerekir.

Çekin Devri

Bir kambiyo senedi sayılan çekin devrine ilişkin düzenlemeler T.T.K. m.559 ve m.700'de yapılmıştır. “Kıymetli evrakın devri” kısmında T.T.K. m.559'da **“Mülkiyet veya sair bir aynı hak tesisi maksadıyla kıymetli evrakın devri için , her halde senet üzerindeki zilyedliğin devri şarttır. Bundan başka emre yazılı senetlerde ciroya nama yazılı senetlerde yazılı bir devir beyanına da ihtiyaç vardır. Bu beyan kıymetli evrakın üzerine yazılabileceği gibi ayrı bir kağıt üzerine de yazılabilir. Kanun veya mukavele ile başka kimselerin bu arada bilhassa borçlunun da devre iştirakleri mecburi kılınabilir”** hükmüne yer verilmiştir.

T.T.K.. m.700'e göre “Sarahatan emre yazılı” kaydıyla veya bu kayıt olmadan muayyen bir kimse lehine ödenmesi şart kılınan bir çek ciro ve teslim yoluyla devredilebilir. “Emre yazılı değildir” kaydıyla veya buna benzer bir kayıtlı muayyen bir kimse lehine ödenmesi şart kılınan bir çek ancak alacağın temlik yoluyla devredilebilir ve bu devir, alacağın temlikinin hukuki sonuçlarını doğurur.

Ciro keşideci veya çekten dolayı borçlu olanlardan her hangi biri lehine de yapılabilir. Bu kimseler çeki yeniden ciro edebilirler.

Yukarıdaki hükümlere göre çek üç yoldan birisi ile devredilebilir. [2]

1. Eğer, çek hamiline düzenlenmişse teslim yoluyla,
2. Emre yazılı ise ciro ve çekin devri ile (çek niteliği gereği emre yazılı olduğundan çek üzerinde bu ibare olmasa da ciro yolu ile devredilebilecektir.)
3. Eğer çekin üzerinde ciro yoluyla devrini engelleyici “emre yazılı değildir” veya “ciro edilemez” gibi kayıtlar var ise alacağın temlik ile devredilebilecektir.

Cironun 3 temel fonksiyonu vardır. Cironun fonksiyonları TTK madde 596'da “nakil vazifesi”, madde 597'de “teminat vazifesi” ve madde 598'de “hak sahipliğini ispat vazifesi” olarak sıralanmıştır. Bunlar hukuk öğretisinde, temlik fonksiyonu (nakil vazifesi), teminat fonksiyonu (teminat vazifesi) ve teşhis fonksiyonu (hak sahipliğinin ispatı vazifesi) olarak işlenmektedir [3].

Temlik Fonksiyonu

Temlik cirosu ile senetteki haklar temlik cirosu yapılmak ve senet teslim edilmekle ciro edilene temlik edilmiş olur. T.T.K. m.596'ya göre temlik cirosu “Ciro ve teslim neticesinde poliçeden doğan bütün haklar devredilmiş olur.

Ciro beyaz ciro ise hamil;

1. *Ciroyu kendi namına veya diğer bir şahıs namına doldurabilir.*

2. *Poliçeyi yeniden beyaz olarak yahut diğer muayyen bir şahsa tekrar ciro edebilir;*

3. *Beyaz ciroyu doldurmaksızın ve poliçeyi tekrar ciro etmeksizin poliçeyi bir kimseye verebilir.”* şeklinde tanımlanmıştır.

Teşhis Fonksiyonu

T.T.K m.598'deki “bir poliçeyi elinde bulunduran kimse, son ciro beyaz ciro olsa dahi kendi hakkı müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşıldığı takdirde selahiyetli amir sayılır. Çizilmiş cirolar bu hususta yazılmamış hükmündedir. Bir beyaz ciroyu diğer bir ciro takip ederse son ciroyu imzalayan kimse, poliçeyi beyaz ciro ile iktisap etmiş sayılır.

Poliçe herhangi bir surette hamilin elinden çıkmış bulunursa yukarıdaki fıkra yazılı hükümlere göre hakkı anlaşılan yeni hamil, ancak poliçeyi kötü niyetle iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde o poliçeyi geri vermekle mükelleftir” hükmü cironun teşhis fonksiyonunu tanımlamaktadır. Bu işlev gereğince poliçeyi elinde bulunduran kimse muntazam bir ciro silsilesi ile hak sahibi olduğunu kanıtlayabilmektedir [2].

Teminat İşlevi

T.T.K m.597'deki “Teminat Vazifesi” kısmında ise cironun teminat fonksiyonu düzenlenmiştir. Şöyle ki; “Aksine şart bulunmadıkça ciranta poliçenin kabul edilmemesinden ve ödenmemesinden mesuldür. Ciranta poliçenin tekrar ciro edilmesini yasak edebilir; bu halde senet sonradan kendilerine ciro edilmiş olan kimselere karşı mesul olmaz.”. Bunun anlamı ticari hayatta da yoğun olarak kullanıldığı üzere “ciranta kendinden sonra gelen hak sahiplerine çekin ödeneceğini temin etmektedir.

Esasen devri için teslimi yeterli olan hamile çekte devreden kişi ciro ile devri gerçekleştirerek keşidecinin yanına kendi garantisini de ekleyip bir nevi çekin tedavül kabiliyetini arttırmaktadır [2].

Çek niteliği gereği bir kredi aracı değil bir ödeme aracıdır. Bu nedenle esasen ödeme amacıyla kullanılması ve çok fazla ciro ile devredilip tedavül etmemesi esastır. Ancak bilindiği üzere çek ticari hayatta damga vergisine tabi olmaması ve ödenmemesi halindeki yaptırımları nedeniyle yaygın olarak kredi aracı olarak da kullanılmaktadır. Bu nedenle madde 703'te düzenlenen hamiline yazılı çekte cironun teminat (garanti) işlevi uygulamadan kaynaklanan çekin niteliğindeki bu değişim nedeniyle daha da anlaşılır olmakta ve önem taşımaktadır. Çek eğer sırf ödeme aracı niteliğinde olsa idi bu hüküm uygulamada bu kadar büyük önem taşımayacaktı [2].

III. CİRO İŞLEMLERİNİN MUHASEBESİ

Yukarıda anlatılanlardan da anlaşılabacağı üzere çek üzerinde ciranta konumunda olan kişi veya şirketler kendinden sonraki ciranta veya hamile çekin ödeneceği teminatını vermektedir. Ticari hayatta çek ciro edildiğinde “yükümlülük yerine getirilmiş (borç ödenmiş) gibi bir algı ve anlayış vardır. Bu algı ve anlayış günümüzdeki muhasebe uygulamalarında da kendini göstermektedir[4]. Halbuki ciro edilse bile işletme veya kişinin sorumluluğu devam etmektedir. Başka deyişle risk halen işletmenin üzerindedir. Sorun da zaten tam bu noktada doğmaktadır.

III.1. Türkiye'deki Mevcut Ciro Muhasebesi

Konuyu daha iyi açıklamak için aşağıdaki örnek üzerinden hareket edilmesi yerinde olacaktır.

Örnek.1.

XYZ A.Ş. 01 Ekim 2010 tarihinde 1 ay vadeli olarak 10.000 TL'lik ticari malı veresiye (açık hesap, cari hesap) olarak almıştır. 01 Kasım 2010 tarihinde XYZ A.Ş. veresiye borcuna karşılık müşteri çeki ciro etmiştir. **NOT:** KDV ihmal edilmiştir.

Mevcut durumda bu işlem için aşağıdaki muhasebe kayıtları yapılmaktadır.

01.10.2010		
153 TİCARİ MALLAR HESABI	10.000	
320 SATICILAR HESABI		10.000
01.11.2010		
320 SATICILAR HESABI	10.000	
101 ALINAN ÇEKLER HS		10.000
.... / / ...		

Yukarıdaki kayıt sonucunda XYZ A.Ş.'nin bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır.

Aktif XYZ A.Ş. BİLANÇOSU
Pasif

.....	
TİCARİ	10.000
MALLAR	
.....	
AKTİF TOP	PASİF TOP

Yukarıdaki bilanço mali analiz açısından yorumlandığında şirketin döner varlıklarında artış olmakta ve şirket iyi bir durumda gözükmemektedir. Fakat XYZ A.Ş.’nin ciro ettiği çek nedeniyle sorumluluğu devam ettiği, bu nedenle oluşan riskin halen işletme üzerinde var olmaya devam ettiği gerçeği görülememektedir. Bu nedenle mevcut ciro muhasebesi uygulamasının yetersiz olduğu söylenebilir.

III.2. Uygulamaları Türkiye Finansal Raporlama Standartları Çerçevesinde Ciro Muhasebesi

TFRS’lerin genel olarak özüne bakıldığında risk ve kontrol işletmede olduğu sürece söz konusu işlemin bilanço dışına çıkarılması kabul edilmemektedir. Bu husus Kavramsal Çerçeve’de 29-38 (finansal tabloların nitelikleri) ve 82-92 (finansal tablo unsurlarının tahakkuku) numaralı paragraflarda açıkça değil fakat zımnen ifade edilmektedir.

29-32 paragraflar finansal tabloların niteliklerine ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Buna göre bir finansal tablonun aşağıdaki özellikleri taşıması durumunda finansal tablo olarak kabul edilmesi gerekir. Finansal tabloların nitelikleri ile ilgili Kavramsal Çerçeve paragrafları aşağıda verilmiştir.

Öte yandan ciranta olmaktan doğan yükümlülüklerin finansal raporlarda izlenmesi konusu TMS-37 Karşılıklar, Koşullu Varlıklar, Koşullu Yükümlülükler Standartının da kapsamına girmektedir. Şöyle ki çek ciro etmekten TMS-37 açısından “sorumluluk doğuran olay” olarak değerlendirilmelidir. Çünkü TMS-37’de sorumluluk doğuran olay; “İşletmenin söz konusu yükümlülüğü yerine getirmekten başka gerçekçi bir alternatifinin olmaması sonucunu doğuran, hukuki veya zımni bir kabulden doğan yükümlülük yaratan olay” olarak tanımlanmıştır. Burada adı geçen hukuki yükümlülük yasalardan doğmaktadır. Bu makale konusuna TMS-37 açısından bakıldığında ciro edilen çeklerden gelecekte işletmenin karşılaştığı ödeme yükümlülükleri ödemenin kuvvetle muhtemel olması durumunda karşılık ayrılması gerekecektir. Bu makalede bütünlüğü korumak ve sistematiği bozmamak için karşılıklar konusuna değinilmemesi daha uygun olacaktır. Fakat bir başka çalışmada ayrıca ve geniş olarak ele

alınması daha doğru olacaktır.

III.2.1. Finansal Tabloların Nitelikleri

1. **Anlaşılabilirlik:** Finansal tablolarda yer alan bilgilerin taşınması gereken önemli bir özellik kullanıcılar tarafından tam olarak anlaşılabilir olmalarıdır. Bu konuda, kullanıcıların işletmenin iş kolu ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olduğu, muhasebeden anladığı, bilgileri de makul seviyede bir dikkatle incelediği varsayılır. Ancak, karmaşık konularla ilgili olup kullanıcıların ekonomik karar verirken yararlanabilecekleri ve finansal tablolarda yer verilmesi gereken bilgiler, sadece bazı kullanıcılar için anlaşılması güç olacağı gerekçesi ile finansal tablolardan da dışlanmamalıdır.

2. **İhtiyaca Uygunluk:** Bilginin faydalı olabilmesi için kullanıcıların karar vermeleri sırasındaki ihtiyaçlarına uygun olması gerekir. Eğer kullanıcıların ekonomik kararlarını geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki olayları değerlendirmelerine yardımcı olmak ya da geçmişteki olayları algılamalarını teyit etmek veya düzeltmek suretiyle etkiliyorsa, bilgi, uygunluk kalitesini taşır.

Bilginin tahmin edilebilirlik ve teyit edilebilirlik özellikleri birbiriyle ilişkilidir. Örneğin, işletmenin sahip olduğu aktiflerin mevcut seviyesi ve yapısı, finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin ortaya çıkacak fırsatlardan yararlanabilme kabiliyeti veya olumsuz koşulların meydana gelmesi halinde işletmenin bunlara karşı nasıl bir tepki vereceği konularında tahminde bulunmalarına yararlı olacak değerli bilgilerdir. Geçmişteki tahminler ve gelişmelere bakılarak işletmenin nasıl yapılandırılması gerektiği hususunun ya da planlanan operasyonların nasıl sonuçlanacağı hususunun değerlendirilmesi söz konusu olunca, aynı bilgiler teyit edilebilirlik rolü üstlenmektedir.

Mevcut finansal duruma ait bilgiler ve geçmişteki faaliyet sonuçları, gelecekteki finansal durumu ve faaliyet sonuçlarını, kullanıcıları doğrudan ilgilendiren konularda, örneğin, temettü ve ücret ödemelerini, hisse senedinin fiyatındaki hareketleri ve işletmenin vadesi geldiğinde borçlarını ödeme kabiliyetini tahmin etmekte sıkça kullanılan bilgilerdir. Tahminlerde kullanılabilme değeri taşıması için bilgilerin doğrudan doğruya bir öngörü olması şart değildir. Ancak, finansal tabloları kullanarak tahmin yapabilme olanağı geçmişte olan işlemlerin ve olayların gösterim şekline bağlı olarak artmaktadır. Örneğin, gelir tablosunun tahminlerde kullanılabilme değeri, alışılmadık, normal dışı ve az rastlanan gelir ve gider kalemlerinin gelir tablosunda ayrıca açıklanması ile artar.

3. **Güvenilirlik:** Faydalı olması için bilginin güvenilir de olması gerekir. Bilgi önemli hatalar

içermiyorsa, önyargılı değilse ve belli bir konuyu makul bir şekilde açıklamış olduğu kabul edildiği ya da açıklamış olduğu beklendiği için kullanıcılar tarafından bu bilgiye dayanılacaksa bilginin güvenilirlik özelliği vardır.

Bilgi uygun olabilir fakat içerik olarak güvenilir olmayabilir ya da anlaşıldığı şekliyle yanıltıcı olabilir. Örneğin, işletme aleyhine açılan bir zarar tazmini davasında davanın dayanağının geçerliliği ve tazminat talebi rakamı konusunda anlaşmazlık varsa, işletmenin bilançosunda tazminat talebinin tamamına karşılık ayırması uygun değildir, durumun ve rakamların finansal tablolara ilişkin notlarda açıklanması daha doğrudur.

Finansal tablolardaki bilgilerin güvenilir olması için önemlilik ve maliyet sınırları içinde bütünü kavraması yani tam olması gerekir. Bilginin bir kısmının dahil edilmemesi bilginin tamamının yanlış veya yanıltıcı olmasına bu nedenle de güvenilirlik ve uygunluk özelliğini kaybetmesine yol açar.

4. Karşılaştırılabilirlik: Kullanıcıların bir işletmenin belli bir zaman içerisinde finansal durumundaki ve faaliyetlerindeki değişimleri takip edebilmeleri için işletmenin finansal tablolarını karşılaştırma imkanları olmalıdır. Kullanıcıların aynı zamanda bu işletme ile başka bir işletmeyi de karşılaştırmak suretiyle bunların kendilerine özgü finansal durumlarını, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumlarındaki değişimleri değerlendirebilme imkanına sahip olması gerekir. Böylece, benzer işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerinin hem bu işletmede hem de diğer işletmelerde nasıl ölçümlendiği ve gösterildiği zaman içerisinde, istikrarlı bir şekilde takip edilebilir.

III.2.2. Finansal Tablo Unsurlarının Tahakkuku

Tahakkuk, unsur tanımına giren bir kalemin 83 Numaralı paragrafta açıklanan tahakkuk için gereken ölçütleri taşıması halinde bu unsurun bilanço ya da gelir tablosuna dahil edilmesi sürecini ifade eder. Bu süreç bir kalemin sözel olarak ve parasal tutar olarak tarifini ve bu tutarın bilanço ve gelir tablosu toplamaları içine dahil edilmesini içerir. Tahakkuk ölçütlerine uyan ve bunları geçen kalemler bilançoda veya gelir tablosunda gösterilmelidirler. Bu tür kalemlerin tahakkukunun muhtemel olması halinde, ne uygulanan muhasebe politikalarının açıklanması, ne de notlar veya açıklayıcı bilgilerle bu durum düzeltilebilir.

Unsur tanımına giren bir kalem aşağıda belirtilen ölçüt veya koşullara uygun olması halinde bilançoda veya gelir tablosunda gösterilmelidir:

1. Unsur tanımına giren bu kalem muhtemelen ileride işletmeye ekonomik yarar sağlayacak veya işletmeden ekonomik yarar çıkışına neden olacaktır.

2. Söz konusu kalemin maliyeti veya değeri güvenilir bir şekilde ölçümlenebilmelidir.

Bir kalemin tahakkuk ettirilmek için gereken ölçütleri taşıyıp taşımadığının belirlenmesi ve taşınması halinde finansal tablolarda gösterilip gösterilmemesi konusunda karar verirken 29 ve 30 Numaralı paragraflarda açıklanan önemlilik kavramı dikkate alınmalıdır. Unsurlar arasındaki ilişkinin bir sonucu olarak, bir kalem, unsur tanımına giriyor ve tahakkuk için gereken ölçütleri taşıyorsa ve bu varlığın tahakkuk ettirilmesi gerekiyorsa, otomatik olarak buna karşılık gelen bir başka unsurun, örneğin, bir gelir veya bir borcun da tahakkuk ettirilmesi gerekir.

Bilginin uygunluğu onun özelliğinden ve önemliliğinden etkilenir. Bazı durumlarda bilginin özelliği tek başına uygunluğunu belirlemek için yeterli olabilir. Örneğin, yeni bir faaliyet alanının raporlanması, raporlama dönemindeki yeni faaliyetin sonuçlarının rakam olarak önemli olup olmamasına bakılmaksızın işletmenin karşı karşıya olduğu risklerin ve meydana gelecek olan fırsatların belirlenmesinde etkili olabilir. Diğer bazı durumlarda, örneğin, işletme için uygun bir şekilde ana stok kalemleri olarak belirlenen stokların tutarları dikkate alındığında hem özellik hem de önemlilik kavramları söz konusudur.

Eğer bir bilginin verilmemesi ya da yanlış verilmesi finansal tabloları kullanarak ekonomik kararlarını verecek olan kullanıcıları etkileyebilecekse, o bilgi önemliliğe sahip bir bilgidir. Bilginin eksikliği veya yanlışlığı durumlarında önemlilik hususunun olup olmadığına karar vermek için bilgi verilmeyen kalemin ya da hatalı verilen kalemin büyüklüğüne bakmak gerekir. Bu nedenle, önemlilik, bilginin faydalı olması için öncelikle taşınması gereken niteliksel bir özellik olmaktan ziyade, bir ayırım ya da ayrıştırma noktasını gösterir.

TFRS'lerin genel olarak özüne bakıldığında risk ve kontrol işletmede olduğu sürece söz konusu işlemin bilanço dışına çıkarılması kabul edilmemektedir. TMS/TFRS kapsamında yapılan finansal pozisyon ölçme ve raporlama işlemi çeşitli risklerin ölçülmesine olanak sağlamalıdır [5]. İşletme üzerinde var olan risklerin finansal tablolarda da görülmesi TFRS'lerin benimsediği yöntemdir. Bu bağlamda yukarıdaki işlemin aşağıdaki şekliyle kaydedilmesi daha uygun olacaktır.

01.10.2010		
153 TİCARİ MALLAR HESABI	10.000	
320 SATICILAR HESABI		10.000
01.11.2010		
VERİLEN TEMİNATLAR HESABI	10.000	
101 ALINAN ÇEKLER HS		10.000
... / ... / ...		

Yukarıdaki kayıt sonucunda XYZ A.Ş.'nin bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır.

Aktif XYZ A.Ş. BİLANÇOSU
Pasif

.....	
TİCARİ	10.000 SATICILAR 10.000
MALLAR	
VERİLEN	10.000
TEMİNATLAR	

AKTİF TOPL	PASİF TOP
-------------------	------------------

Yukarıda verilen iki bilançodan ikincisine bakıldığında tarafımızdan önerilen VERİLEN TEMİNATLAR HESABI işletmede çek cirosundan kaynaklanan riskin işletme üzerinde var olmaya devam ettiğinin bir göstergesi olarak anlandırılır. Birinci bilançoda böyle bir anlamlandırma ve analiz söz konusu bile olmaz.

Yukarıdaki örneği alıcı tarafından ele aldığımızda da kullanılması gereken hesap ALINAN TEMİNATLAR HESABI olacaktır. Bu hesaplar riske ilişkin bilgi verme görevi göreceklerdir.

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizdeki mevcut ciro muhasebesi şirketlerin cirodan doğan yükümlülüklerini yansıtmamaktadır. Bu da riskin finansal raporlarda izlenememesi sonucunu doğurmaktadır. Buradan hareketle mevcut ciro muhasebesi uygulamasının TMS/TFRS'lerin amacına uygun bir raporlamaya olanak tanımadığı sonucu çıkarılabilir.

Bu sonucun oluşmasındaki temel yanlış çek ciro edildiğinde borcun ödenmiş, çek alındığında ise alacağın tahsil edilmiş gibi kayıtlarının yapılmasıdır. Halbuki ciro işleminde gerçekte olan şey alacağın veya borcun teminatlı hale gelmiş olmasıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Poroy, R. (1984). *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- [2] Hamiline Yazılı Çekte Ciro ve Uygulaması. (www.legalisplatform.net/.../Hamiline%20Yazılı%20Çekte%20Ciro%20Ve%20Uygulaması.pdf). [01.12.2010].
- [3] İmregün, O. (1971). *Kara Ticaret Hukuku Dersleri*. İstanbul: Yetkin.
- [4] Gökçen, G. (2009). *Genel Muhasebe*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

- [5] Pekdemir, R. (2008). *Çam Sakızı Çoban Armağanı Muhasebeciler İçin TMS-TFRS Uygulama Rehberi*. İstanbul.
- [6] Karabınar, S. (2005). *Kültür-Muhasebe Etkileşimi Açısından Muhasebe İklimi –Muhasebeye Kültürel Bakışlar-*. Ankara: Seçkin Yayınevi
- [7] Karabınar, S. (2006). Uluslararası Muhasebe Standartlarının Taşıdığı Kültür ve Muhasebe Değerleri. 25. *Muhasebe Eğitimi Sempozyumu*, 19-23 Nisan, Bodrum, [makale sayfa aralığı](#).
- [8] Mısırlıoğlu, U. (2006). UFRS ve Basel II'nin İşletme Faaliyetleri Üzerindeki Etkisi. *Mali Çözüm Dergisi*, (76), 21-32.
- [9] Kavramsal Çerçeve. (http://www.tmsk.org.tr/tms_seti/TMSTFRS2010ktp/KavramsalCerceve/KavramsalCerceve.doc). [01.12.2010].

Recep ÖKTEM

(recepoktem@mynet.com)

He was born in 1958. He had graduated from Anadolu University Department of business administration. He had completed his Mba and PhD studies on the field of accounting and finance in Marmara University. He is still working as an Asst. Prof. Dr. in Marmara University at the department of Accounting and Tax Applications. He gives several accounting courses such as financial accounting, financial statement analyses, financial reporting. His interests are international financial reporting, real estate valuation, tax accounting.